

دلایل توحید

۵۰ سؤال و جواب در یگانه پرستی

تألیف:

الإمام محمد بن عبدالوهاب رحمته

مترجم:

اسحاق دبیری رحمته

عنوان کتاب:

دلایل توحید - ۵۰ سؤال و جواب در یگانه‌پرستی

تألیف:

الإمام محمد بن عبدالوهاب رحمته

مترجم:

اسحاق دبیری رحمته

موضوع:

عقاید کلام - مجموعه عقاید اسلامی - توحید و الهیات

نوبت انتشار:

اول (دیجیتال)

تاریخ انتشار:

آبان (عقرب) ۱۳۹۴ شمسی، ۱۴۳۶ هجری

منبع:

www.aqeedeh.com کتابخانه عقیده

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

فهرست

فهرست أ

مقدمه مترجم ۱

۵۰ سؤال و جواب در یگانه پرستی ۳

س ۱- اصول سه گانه که دانستن آن بر انسان واجب است چیست؟ ۳

س ۲- معبود و پروردگار تو کیست؟ ۳

س ۳- رب یعنی چه؟ ۳

س ۴- چگونه خدای خود را می شناسی؟ ۳

س ۵- دین تو چیست؟ ۴

س ۶- دین اسلام بر چه چیزی بنا نهاده شده است؟ ۵

س ۷- ایمان چیست؟ ۵

س ۸- احسان و نیکی چیست؟ ۵

س ۹- نبی و پیامبر تو کیست؟ ۶

س ۱۰- [محمد] با چه سوره‌ای مژده داده شده، و با چه سوره‌ای فرستاده شده

است؟ ۶

س ۱۱- معجزه رسول الله ﷺ چیست؟ ۶

س ۱۲- دلیل بر اینکه او رسول و فرستاده خداست، چیست؟ ۷

س ۱۳- دلیل نبوت و پیامبری محمد ﷺ چیست؟ ۷

س ۱۴- چرا خداوند محمد ﷺ را فرستاد؟ ۸

س ۱۵- فرق بین توحید ربوبیت و توحید الوهیت چیست؟ ۹

س ۱۶- انواع عبادت‌ها - که فقط و فقط مخصوص خداست - کدامند؟ ۹

- س ۱۷- بزرگترین چیزی که خدا به آن امر فرموده، و بزرگ ترین چیزی که از آن نهی کرده چیست؟ ۹
- س ۱۸- مسایلی که آموختن و عمل کردن به آن لازم است، کدامند؟ ۹
- س ۱۹- الله یعنی چه؟ ۱۰
- س ۲۰- چرا خداوند تو را آفریده است؟ ۱۰
- س ۲۱- عبادت او چگونه است؟ ۱۰
- س ۲۲- دلیل بر عبادت او چیست؟ ۱۰
- س ۲۳- اولین چیزی که خداوند بر ما فرض نمود چیست؟ ۱۰
- س ۲۴- عروة الوثقی یعنی چه؟ ۱۱
- س ۲۵- نفی و اثبات [در این جا] چیست؟ ۱۱
- س ۲۶- دلیل بر این قول چیست؟ ۱۱
- س ۲۷- طاغوت‌ها چه کسانی و بر چند نوع هستند؟ ۱۲
- س ۲۸- بهترین اعمال پس از شهادتین کدام است؟ ۱۲
- س ۲۹- آیا خداوند مخلوقات را پس از مردن بر می‌انگیزد و آن‌ها را بر نیکی و بدی مجازات می‌نماید، کسی که از او اطاعت کرده به بهشت، و کفر ورزندگان و شرک آورندگان را به دوزخ وارد کند؟ ۱۴
- س ۳۰- حکم ذبح و قربانی برای غیر از خدا در آیه ذیل چیست؟ ۱۴
- س ۳۱- انواع شرک کدامند؟ ۱۵
- س ۳۲- نفاق بر چند نوع تقسیم می‌شود و معنای آن چیست؟ ۱۶
- س ۳۳- مرتبه دوم اسلام چیست؟ ۱۶
- س ۳۴- ایمان به چند شاخه تقسیم می‌شود؟ ۱۶
- س ۳۵- ارکان ایمان چند است؟ ۱۷
- س ۳۶- سومین مرتبه از مراتب دین اسلام چیست؟ ۱۷
- س ۳۷- آیا مردم پس از حشر شدن بر اعمال و کردار خود در روز قیامت، پاداش یا کیفر خواهند دید؟ ۱۷
- س ۳۸- حکم کسی که بعثت را تکذیب کند چیست؟ ۱۷
- س ۳۹- آیا امت و ملتی بوده که خداوند به سوی آن‌ها پیامبری نفرستاده است تا خدای یکتا را عبادت کرده، از طاغوت دوری جویند؟ ۱۸

- س ۴۰ - توحید چند نوع است؟ ۱۸
- س ۴۱ - اگر خداوند به من امری کرد، چه چیز بر من واجب می‌شود؟ ۱۹
- س ۴۲ - اگر انسان بداند که خداوند به توحید و یگانه پرستی امر کرده و از شرک نهی فرموده، آیا مراتب ذکر شده در بالا، شامل او می‌شود؟ چگونه؟ ۱۹
- س ۴۳ - کفر چیست و انواع آن چند است؟ ۲۰
- س ۴۴ - شرک چیست و بر چند نوع است؟ ۲۲
- س ۴۵ - فرق بین قدر و قضا چیست؟ ۲۵
- س ۴۶ - آیا تقدیر و سرنوشت خیر و شر همه از طرف خداست یا خیر؟ ۲۷
- س ۴۷ - معنای (لا إله إلا الله) چیست؟ ۲۸
- س ۴۸ - چه توحیدی است که خداوند قبل از نماز و روزه، بر بندگانش فرض نمود؟ ۲۸
- س ۴۹ - کدام یک از این دو بهتر است: فقیری که بر فقر و تهیدستی خود صبر و شکیبایی کند یا ثروتمندی که شکرگزار باشد؟ مقدار صبر و شکیبایی چه اندازه است؟ ۲۹
- س ۵۰ - مرا به چه چیزی توصیه می‌کنی؟ ۲۹

مقدمه مترجم

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّهِ وَأَنْفُسَنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا ضَلَالَ لَهُ وَمَنْ يَضِلْ فَلَا هَادِيَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ أَمَا بَعْدُ:

این کتاب که دلایل یگانگی خداوند نام دارد، یکتا پرستی را بطور سؤال و جواب نوشته شده تا خوانندگان عزیز بتوانند بهتر و آسانتر آنرا درک کنند. و از کتاب (الدرر السنیه فی الأجوبة النجدیه) گرفته شده است. امید است نوانسته باشیم با این ترجمه خدمتی به اسلام مبین کرده باشیم. و مسلمانان فارسی زبان بتوانند عقیدیشان را بهتر و واضح تر درک کنند.

اسحاق دبیری

ریاض، محرم الحرام ۱۴۲۱هـ. ق

۵۰ سؤال و جواب در یگانه پرستی

س ۱- اصول سه گانه که دانستن آن بر انسان واجب است چیست؟

ج - شناخت بنده، خدا، دین و پیامبر خود محمد ﷺ را.

س ۲ - معبود و پروردگار تو کیست؟

ج - پروردگار من کسی است که من و تمامی مخلوقات را با نعمت‌های خود آفریده است. اوست پروردگار من، و به جز او هیچ معبودی برای من نیست.

خداوند می‌فرماید: ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾ [الفاتحه: ۲]. [ستایش خدایی راست که پروردگار جهانیان است].
و هر چیز غیر از خداوند، جهان است و من یکی از آن جهانیان هستم.

س ۳ - رب یعنی چه؟

ج - رب یعنی مالک، متصرف در همه چیز. و اوست که سزاوار عبادت و پرستش است.

س ۴ - چگونه خدای خود را می‌شناسی؟

ج - با نشانه‌ها و دلایل و مخلوقاتش او را می‌شناسم، شب و روز و آفتاب و ماه و ستارگان همه از نشانه‌های اوست، و آسمان و زمین و آنچه بین آن‌ها و در آن‌هاست، از آفریده‌های خداست؛ چنان که می‌فرماید: ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ وَالشَّمْسُ وَالْقَمَرُ لَا تَسْجُدُوا لِلشَّمْسِ وَلَا لِلْقَمَرِ وَاسْجُدُوا لِلَّهِ الَّذِي خَلَقَهُنَّ إِن كُنتُمْ إِيَّاهُ تَعْبُدُونَ﴾ [فصلت: ۳۷].

[از جمله آیات و نشانه‌های الهی، خلقت شب و روز و خورشید و ماه است، برای خورشید و هم برای ماه سجده نکنید، و برای خدایی سجده برید که آن‌ها را آفریده است، اگر تنها او را می‌پرستید].

و می‌فرماید: ﴿إِنَّ رَبَّكُمُ اللَّهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ فِي سِتَّةِ أَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوَىٰ عَلَى الْعَرْشِ يُعْشَىٰ اللَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا وَالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُومَ مُسَخَّرَاتٍ بِأَمْرِهِ ۗ أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَمْرُ تَبَارَكَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۵۴﴾ [الأعراف: ۵۴].

[همانا پروردگار شما خداوندی است که آسمان‌ها و زمین را در شش روز آفرید، سپس بر عرش مستوی شد، پشت سر هم و بدون انقطاع شب را روز، و روز را شب می‌کند. آفتاب و ماه و ستارگان از فرمان و دستورات او پیروی می‌کنند همه مخلوقات و تصرف در آن، فقط از آن اوست، الله پروردگار عالمیان چه قدر بلندمرتبه و والا مقام است].

س ۵ - دین تو چیست؟

ج - دین من اسلام است و اسلام یعنی: تسلیم خدای یکتا شدن، به طاعات و اوامر و نواهی او گردن نهادن، و از او فرمانبرداری کردن. خداوند می‌فرماید: ﴿إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ﴾ [آل عمران: ۱۹]. [محققاً دین پذیرفته نزد خدا، دین اسلام است].

و خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ﴾ [آل عمران: ۸۵]. [کسیکه غیر اسلام دینی دیگر بخواهد، هرگز از او پذیرفته نمی‌شود و او در آخرت از زیانکاران است].

و می‌فرماید: ﴿الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيْتُ لَكُمْ الْإِسْلَامَ دِينًا﴾ [المائدة: ۳]. [امروز دینتان را برای شما کامل

کردم، و نعمت خویش بر شما تمام نمودم، و اسلام را (به عنوان) دین برای شما پسندیدم].

س ۶ - دین اسلام بر چه چیزی بنا نهاده شده است؟

- ج - اسلام بر پنج رکن بنا شده است که عبارتند از:
- ۱ - گواهی دادن به اینکه معبود و خدایی به حق، جز خدای یکتا نیست، و گواهی بر اینکه محمد ﷺ بنده و فرستاده خداست.
 - ۲ - نماز را با ارکان و واجبات و سنت‌های آن بر پا کردن.
 - ۳ - زکات مال را دادن.
 - ۴ - ماه مبارک رمضان را روزه گرفتن.
 - ۵ - فریضه حج را ادا نمودن، در صورتی که استطاعت و قدرت آن را داشته باشیم.

س ۷ - ایمان چیست؟

- ج - گرویدن و اعتقاد داشتن به خدا، و فرشتگان خدا، و کتاب‌های خدا، و پیامبران خدا، و روز آخرت، و به قضا و قدر خیر و شر آن.
- خداوند می‌فرماید: ﴿ءَامَنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهِ﴾ [البقرة: ۲۸۵].

[پیامبر برآن چه خدا بر او نازل فرمود، ایمان آورد، و مؤمنان نیز همه به خدای یکتا و فرشتگان خدا و کتاب‌های خدا و پیامبران خدا ایمان آوردند].

س ۸ - احسان و نیکی چیست؟

- ج - خدا را چنان پرستش کنی که گویی او را می‌بینی، و اگر تو او را

نمی‌بینی، یقین بدان که او تو را می‌بیند.

خداوند می‌فرماید: ﴿إِنَّ اللَّهَ مَعَ الَّذِينَ اتَّقَوْا وَالَّذِينَ هُمْ مُحْسِنُونَ﴾ [النحل: ۱۲۸].

[بیگمان خداوند با پرهیزگاران و نیکوکاران است].

س ۹- نبی و پیامبر تو کیست؟

ج - پیامبر من محمد بن عبدالله بن عبدالمطلب بن هاشم است، و از قبیله قریش، و قبیله قریش از کنانه و کنانه از عرب هاست، و اعراب از دُریات و نوادگان حضرت اسماعیل علیه السلام می‌باشند، و اسماعیل علیه السلام از فرزندان ابراهیم، و ابراهیم علیه السلام از نوادگان پیامبر نوح علیهم الصلاة والسلام است.

س ۱۰- [محمد] با چه سوره‌ای مژده داده شده، و با چه سوره‌ای فرستاده شده است؟

ج - با سوره: ﴿أَقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ﴾ (۱) مژده داده شده، و با سوره: ﴿يَتْلُوهَا الْمُدَّثِّرُ﴾ (۱) فرستاده شده است.

س ۱۱- معجزه رسول الله صلی الله علیه و آله چیست؟

ج - قرآن مجید بزرگ‌ترین معجزه‌ای است که تمام آفریده‌های خدا با وجود زبان فصیح و روان و زیرکی و استادی و دشمنی شدید بر قرآن و پیروانش، نتوانستند یک سوره مانند سوره‌های آن بیاورند.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَإِنْ كُنْتُمْ فِي رَيْبٍ مِّمَّا نَزَّلْنَا عَلَىٰ عَبْدِنَا فَأْتُوا بِسُورَةٍ مِّن مِّثْلِهِ وَادْعُوا شُهَدَاءَكُمْ مِّن دُونِ اللَّهِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ﴾ (۲۳) [البقرة: ۲۳].

[و اگر از آنچه که بر بنده خود نازل کرده‌ایم، در شک اید، اگر راستگوئید

یک سوره مانند آن بیاورید و گواهانتان را - در برابر خدا - (به یاری) بخوانید].

و می‌فرماید: ﴿قُلْ لِّئِنِ اجْتَمَعَتِ الْإِنْسُ وَالْجِنُّ عَلَىٰ أَنْ يَأْتُوا بِمِثْلِ هَذِهِ الْقُرْآنِ لَا يَأْتُونَ بِمِثْلِهِ ۚ وَلَوْ كَانَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ ظَهِيرًا ﴿۸۸﴾ [الإسراء: ۸۸].

[بگو: اگر انس و جن گرد آیند بر آنکه مانند این قرآن آورند، هرگز نمی‌توانند مانندش آورند، و اگر چه برخی از آنان یاور برخی (دیگر) باشند].

س ۱۲- دلیل بر اینکه او رسول و فرستاده خداست، چیست؟

ج - خداوند می‌فرماید: ﴿وَمَا مُحَمَّدٌ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ أَفَإِنِ مَاتَ أَوْ قُتِلَ أُنْقَلَبْتُمْ عَلَىٰ أَعْقَابِكُمْ وَمَنْ يَنْقَلِبْ عَلَىٰ عَقْبَيْهِ فَلَنْ يَضُرَّ اللَّهَ شَيْئًا وَسَيَجْزِي اللَّهُ الشَّاكِرِينَ ﴿۱۴۴﴾ [آل عمران: ۱۴۴].

[و محمد جز رسول (خدا) نیست (که) به راستی پیش از او رسولانی بوده‌اند. آیا اگر بمیرد یا کشته شود، از آیین خود بر می‌گردید؟ و هرکس از آیین خود برگردد، (درحقیقت) هیچ زبانی به خداوند نمی‌رساند و خداوند به شکرگزاران پاداش خواهد داد].

و خداوند متعال می‌فرماید: ﴿مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ وَالَّذِينَ مَعَهُ أَشِدَّاءُ عَلَى الْكُفَّارِ رُحَمَاءُ بَيْنَهُمْ تَرَاهُمْ رُكَّعًا سُجَّدًا ﴿۲۹﴾ [الفتح: ۲۹].

[محمد رسول خداست، و کسانی که با اویند بر کافران سخت گیر و در میان خود مهربانند. آنان را در حال رکوع و سجده می‌بینی].

س ۱۳- دلیل نبوت و پیامبری محمد ﷺ چیست؟

ج - خداوند جل جلاله می‌فرماید: ﴿مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴿۴۰﴾ [الأحزاب: ۴۰].

[محمد پدر هیچ یک از مردان شما نیست، بلکه رسول خدا و خاتم انبیاست].

این آیه ها دلالت می کند که او پیامبر و خاتم انبیاست.

س ۱۴ - چرا خداوند محمد ﷺ را فرستاد؟

ج - برای [دعوت به] پرستش خدای یکتایی که هیچ شریکی ندارد، و اینکه برای او شریک قرار نداد، و برای اینکه مردم را از عبادت و پرستش آفریدگان، از فرشتگان و انبیا و صالحان و سنگ و درخت نهی کند. خداوند می فرماید: ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِيَ إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ ﴿۲۵﴾ [الانبیاء: ۲۵]. [و هیچ رسولی را پیش از تو نفرستادیم مگر آنکه به او وحی می کردیم که معبود (حقی) جز من نیست، پس مرا بپرستید].

و می فرماید: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا ﴿۳۶﴾ [النحل: ۳۶]. [و بر هر امت پیامبری فرستادیم تا خدا را عبادت کنند و از طاغوت پرهیزند].

و خداوند جل جلاله می فرماید: ﴿وَسُئِلَ مَنْ أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رُسُلِنَا أَجَعَلْنَا مِنْ دُونِ الرَّحْمَنِ إِلَهًا يُعْبَدُونَ ﴿۴۵﴾ [الزخرف: ۴۵]. [(ای رسول!) از پیامبرانی که پیش از تو فرستادیم بپرس که، آیا ما جز خدای یکتای مهربان، خدایان دیگری را هم معبود مردم قرار دادیم؟].

و خداوند سبحانه می فرماید: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿۵۱﴾ [الذاریات: ۵۱]. [ما جن و انس را نیافریدیم مگر برای اینکه مرا به یکتایی پرستش کنند].

از آنچه گذشت متوجه می شویم که خداوند جهانیان را نیافریده مگر برای عبادت کردن و یگانه دانستن او. و پیامبران را فرستاده تا بندگان را به عبادت خدای یگانه امر کنند.

س ۱۵- فرق بین توحید ربوبیت و توحید الوهیت چیست؟

ج - توحید ربوبیت: توحید خداوند در افعال و اعمال اوست، مانند آفرینش، رزق و روزی دادن، می‌راندن، زنده کردن، باران فرستادن، رویاندن گیاهان، و تدبیر کار همه خلایق را کردن.

توحید الوهیت: توحید خداوند که افعال و اعمال بندگان را بیان می‌کند؛ مانند: دعا، ترس و امید، آرزو و توکل، توبه و پشیمانی، میل و بیم، نذر و قربانی، طلب کمک، و غیر از این عبادت‌ها.

س ۱۶- انواع عبادت‌ها - که فقط و فقط مخصوص خداست - کدامند؟

ج - دعا و یاری خواستن، فریادرسی، قربانی و نذر، ترس و وحشت و آنچه بنده از کمک و یاری بر آن عاجز است، امید و آرزو و توکل و بازگشت و توبه، دوست داشتن، ترس و بیم، یگانه دانستن، رکوع و سجود، خشوع و فروتنی، ذلت و خواری. و تعظیم که ویژگی خاص خداست.

س ۱۷- بزرگترین چیزی که خدا به آن امر فرموده، و بزرگ‌ترین چیزی که از آن نهی کرده چیست؟

ج - بزرگ‌ترین فرمان‌های خدا یکتاپرستی است، و بزرگ‌ترین نواهی او شرک است؛ یعنی برای خداوند شریک قایل شدن، یا عبادت‌های خود را برای کسی دیگر انجام دادن.

بنابراین هرکس چیزی از عبادت‌هایش را برای غیرخدا انجام دهد، آن فرد یا چیز را معبود خود دانسته و برای خداوند شریک قرار داده است.

س ۱۸- مسائلی که آموختن و عمل کردن به آن لازم است، کدامند؟

ج - الف - خداوند ما را آفریده و به ما روزی داده، و ما را نادیده نگرفته است، بلکه به سوی ما پیامبری فرستاده است، پس هرکس از او اطاعت کند

به بهشت وارد می‌شود، و هرکس از او نافرمانی کند به دوزخ خواهد رفت.
 ب - خداوند به هیچ وجه راضی نمی‌شود تا با او در عبادت شریک قائل شویم، نه فرشته‌ای مقرب و نه پیامبری فرستاده شده.

ج - هرکس از رسول اکرم ﷺ اطاعت کند و خداوند را یگانه بداند، به هیچ وجه جایز نیست از کسانی که دشمن خدا و رسولند پشتیبانی کند حتی اگر نزدیک ترین فرد به او باشد.

س ۱۹- الله یعنی چه؟

ج - یعنی صاحب صفت و مقام خداوندی و پرستش.

س ۲۰- چرا خداوند تو را آفریده است؟

ج - مرا برای عبادت و پرستش خود آفرید.

س ۲۱- عبادت او چگونه است؟

ج - یگانه دانستن و اطاعت از او، عبادت اوست.

س ۲۲- دلیل بر عبادت او چیست؟

ج - خداوند سبحانه و تعالی می‌فرماید: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ﴾ [الذاریات: ۵۶]. [ما جن و انس را نیافریدیم مگر اینکه مرا به یگانگی بپرستند].

س ۲۳- اولین چیزی که خداوند بر ما فرض نمود چیست؟

ج - کفر به طاغوت (هرمعبودی جز خدا) و ایمان به خدا؛ چنان‌که می‌فرماید: ﴿لَا إِكْرَاهَ فِي الدِّينِ قَدْ تَبَيَّنَ الرُّشْدُ مِنَ الْغَيِّ فَمَنْ يَكْفُرْ بِالطَّاغُوتِ وَيُؤْمِنْ بِاللَّهِ فَقَدِ اسْتَمْسَكَ بِالْعُرْوَةِ الْوُثْقَىٰ لَا انْفِصَامَ لَهَا وَاللَّهُ

سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿٢٥٦﴾ [البقرة: ۲۵۶].

[در دین اجباری (روا) نیست، به راستی راهیابی از گمراهی آشکار شده است. پس هرکس که به طاغوت کفر ورزد و به خدا ایمان آورد، (بداند) که به دستاویزی (بس) محکم چنگ زده است (که) آن گسستنی ندارد، و خداوند شنوای داناست].

س ۲۴- عروۃ الوثقی یعنی چه؟

ج - عروۃ الوثقی، (لا إله إلا الله) است. (لا إله) نفی و (إلا الله) اثبات است.

س ۲۵- نفی و اثبات [در این جا] چیست؟

ج - نفی، عدم عبادت و پرستش همه خدایان، و اثبات، عبادت خدای یگانه‌ای که هیچ شریکی ندارد.

س ۲۶- دلیل بر این قول چیست؟

ج - خداوند می‌فرماید: ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ إِنَّنِي بَرَاءٌ مِّمَّا تَعْبُدُونَ ﴿٢٦﴾ [الزخرف: ۲۶].

[ای رسول ما! به یاد آور هنگامی که ابراهیم با پدر و قوم خویش گفت: ای بت پرستان! من از خدایان شما سخت بیزارم و از آن برائت می‌جویم].
این دلیل نفی است.

و ﴿إِلَّا الَّذِي فَطَرَنِي﴾ [الزخرف: ۲۷]. [مگر آن خدایی را که مرا آفرید].
دلیل بر اثبات است.

س ۲۷- طاغوت‌ها چه کسانی و بر چند نوع هستند؟

ج - طاغوت‌ها بسیارند و انواع آن پنج است:

- ۱ - ابلیس - که لعنت خدا بر او باد -.
- ۲ - کسی که به غیر از خدا عبادت و پرستش شود و او به آن عبادت راضی باشد.

۳ - کسیکه مردم را به عبادت خود دعوت کند.

۴ - کسی که ادعای علم غیب کند.

۵ - کسی که به غیر اسلام حکم و قضاوت کند.

س ۲۸- بهترین اعمال پس از شهادتین کدام است؟

ج - بهترین اعمال و کردار پس از شهادتین نماز پنج گانه است که شرایط و احکام و واجباتی دارد، و بزرگ ترین شرط‌های آن: اسلام، عقل، تمیز و تشخیص دادن، با طهارت بودن، پاک بودن از نجاست و پلیدی، پوشاندن عورت، رو به قبله کردن، داخل شدن وقت نماز، نیت و قصد نمودن.

و ارکان نماز چهارده چیز است:

- ۱ - ایستادن به نماز در حال قدرت و استطاعت.
- ۲ - تکبیره الإحرام در شروع نماز.
- ۳ - خواندن سوره حمد (الفاتحه).
- ۴ - رفتن به رکوع.
- ۵ - اعتدال و طمأنینه بعد از رکوع؛ یعنی پس از بلند شدن از رکوع آرام گرفتن.

۶ - سجده کردن بر اعضای هفت گانه، سجود بر پیشانی با بینی، و دو کف دست، و دو زانو، و اطراف انگشتان دو پا در حالی که بر زمین چسبانیده است.

- ۷ - اعتدال و طمأنینه؛ یعنی آرام گرفتن در هنگام سجده.
 - ۸ - نشستن بین دو سجده.
 - ۹ - طمأنینه و آرام گرفتن در همه آنچه یاد شد.
 - ۱۰ - ترتیب در ارکان نماز.
 - ۱۱ - تحیات و تشهد آخر.
 - ۱۲ - نشستن به آن تحیات.
 - ۱۳ - درود فرستادن بر رسول الله ﷺ.
 - ۱۴ - سلام دادن از دو سو (چپ و راست).
و واجبات نماز هشت چیز است:
 - ۱ - گفتن تمامی تکبیرات غیر از تکبیره الإحرام.
 - ۲ - گفتن (سبحان ربی العظیم) در رکوع.
 - ۳ - گفتن (سمع الله لمن حمده) برای امام و کسی که تنهایی نماز می‌خواند.
 - ۴ - گفتن (ربنا ولك الحمد) برای امام و همه نمازگزاران (چه جماعت و چه به تنهایی).
 - ۵ - گفتن (سبحان ربی الأعلى) در سجود.
 - ۶ - گفتن رب اغفر لی در بین دو سجده.
 - ۷ - تحیات اول.
 - ۸ - نشستن برای آن.
- و بقیه موارد، سنت‌های گرفته شده از گفتار یا کردار پیامبر اسلام است.

س ۲۹- آیا خداوند مخلوقات را پس از مردن بر می‌انگیزد و آن‌ها را بر نیکی و بدی مجازات می‌نماید، کسی که از او اطاعت کرده به بهشت، و کفر ورزندگان و شرک آورندگان را به دوزخ وارد کند؟

ج - بلی. و دلیل آن این آیه است:

﴿زَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَشَاعِنُكُمْ لَتُنَبِّئُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾﴾ [التغابن: ۷].

[کافران گمان کردند که هرگز پس از مرگ برانگیخته نمی‌شوند. ای رسول ما! به آن‌ها بگو به خدای من سوگند که برانگیخته می‌شوید و سپس به نتیجه اعمال و کردار خود آگاه می‌گردید و این بر خدا بسیار آسان است].

و همچنین: ﴿مِنْهَا خَلَقْنَاكُمْ وَفِيهَا نُعِيدُكُمْ وَمِنْهَا نُخْرِجُكُمْ تَارَةً أُخْرَىٰ ﴿٥٥﴾﴾ [طه: ۵۵].

[ما شما را از خاک آفریدیم و [دو باره] به خاک باز می‌گردانیم، و بار دیگر روز قیامت شما را از خاک بیرون می‌آوریم].
و در قرآن دلایل بسیاری است که نمی‌توان آن را شمرد.

س ۳۰ - حکم ذبح و قربانی برای غیر از خدا در آیه ذیل چیست؟

ج: این شخص کافر و مرتد از دین است و [حیوان] قربانی شده او حرام است؛ زیرا دو چیز مانع آن می‌شود:

اول این که: قربانی مرتد است، و قربانی مرتد به اجماع علما حرام است.
دوم این که: برای غیرخدا ذبح و قربانی شده، و چنین قربانی را خداوند حرام فرموده است؛ چنان که می‌فرماید: ﴿قُلْ لَا أَجِدُ فِي مَا أُوحِيَ إِلَيَّ مُحَرَّمًا

عَلَى طَاعِمٍ يَطْعَمُهُ إِلَّا أَنْ يَكُونَ مَيْتَةً أَوْ دَمًا مَسْفُوحًا أَوْ لَحْمَ خِنزِيرٍ فَإِنَّهُ رِجْسٌ أَوْ فِسْقًا أُهْلًا لِغَيْرِ اللَّهِ بِهِ ﴿۱۴۵﴾ [الأنعام: ۱۴۵].

[بگو: در آنچه که به من وحی شده است (چیز) حرامی را برخورداره ای که آن را بخورد، نمی‌یابم. مگر آنکه مردار یا خون ریخته شده یا گوشت خوک باشد. بیگمان آن حرام است. و یا حیوانی که بدون ذکر نام خدا (از روی فسق) ذبح شده باشد].

س ۳۱ - انواع شرک کدامند؟

ج: انواع شرک عبارتند از:

- ۱ - طلب کردن و خواستن نیازها و حاجت‌ها از مُردگان.
- ۲ - کمک خواستن از مُردگان. و این اصل شرک جهانیان است؛ زیرا عمل و کردار مُرده قطع شده و به پایان رسیده است و نمی‌تواند سود و زینانی به خود یا دیگری برساند. پس چگونه که کسی از او یاری جُسته تا برای او نزد خدا شفاعت بطلبد، [هیچ انسان عاقلی این کار را نمی‌کند] مگر کسی که از ناتوانی همه مُردگان در انجام هر عملی آگاه نباشد و از خدا و قدرت خدا در انجام هرکاری غافل شود؛ زیرا هیچ کس نزد خداوند شفاعت نمی‌کند مگر به اجازه او. و خداوند سؤال و روی آوردن به غیر او را دلیلی به عنوان اجازه شفاعت به او ندانسته است، بلکه سبب اجازه او به شخص، کمال توحید و یکتاپرستی آن فرد است و آن فرد دلیل و برهانی برای بازداشتن و منع اجازه شرک به خداست.

و شرک به دو نوع تقسیم می‌شود: شرکی که انسان را از اسلام و ملت اسلام خارج می‌کند، که آن شرک اکبر است، و شرکی که انسان را از اسلام خارج نمی‌کند، و آن شرک اصغر است؛ مانند ریا.

س ۳۲ - نفاق بر چند نوع تقسیم می‌شود و معنای آن چیست؟

ج - نفاق بر دو نوع تقسیم می‌شود: نفاق اعتقادی و نفاق عملی. نفاق اعتقادی در بسیاری از جاهای قرآن ذکر شده است - که موجب جاودانگی در پایین ترین نقطه دوزخ خواهد بود - و نفاق عملی در حدیث ذیل ذکر شده است: «أربع من کُنَّ فیه کان منافقاً خالصاً، ومن کانت فیه خصلة منهن، کانت فیه خصلة من النفاق حتی یدعها: إذا حدّث کذب وإذا عاهد غدر وإذا خاصم فجر وإذا أوّتمن خان». [متفق علیه].

چهار خصلت اگر در انسان باشد، منافق خالص و واقعی است، و اگر یکی از این خصلت‌ها در او باشد، یکی از نشانه‌های نفاق در اوست: هنگام سخن گفتن دروغ بگوید، و اگر وعده داد به آن عمل نکند، اگر امانتی به او سپرده شد خیانت کند، در هنگام خصومت و نزاع، بد و بیراه بگوید، و اگر عهد و پیمانی با کسی ببندد، عهد خود را بشکند و خیانت کند. بعضی از علما گویند این نفاق ممکن است به واسطه محکم بودن اسلام شخص، از بین برود ولی اگر این نفاق در آن شخص محکم و ثابت گردد، ممکن است به طور کلی از اسلام خارج شود، حتی اگر نماز بخواند و روزه بگیرد و ادعای مسلمانی کند؛ زیرا ایمان، خصلت‌های نفاق را نهی می‌کند. پس اگر نفاق در بنده مستحکم شود و چیزی نباشد که او را از آن خوی‌ها و خصلت‌ها باز دارد، آن شخص منافق خالص خواهد بود.

س ۳۳ - مرتبه دوم اسلام چیست؟

ج - ایمان مرتبه دوم اسلام است.

س ۳۴ - ایمان به چند شاخه تقسیم می‌شود؟

ج - شعب و شاخه‌های ایمان هفتاد و اندی است که بلندترین آن‌ها کلمه

لا إله إلا الله است و کوچک ترین آن‌ها دورکردن و برداشتن از راه مردم، آنچه آن‌ها را رنج و آزار می‌دهد. و شرم و حیا نیز شاخه‌ای از ایمان است.

س ۳۵ - ارکان ایمان چند است؟

ج - ایمان شش رکن دارد: ایمان به خدا، و فرشتگان خدا، و کتاب‌های خدا، و پیامبران خدا، و روز قیامت، و قضا و قدر خیر و شر.

س ۳۶ - سومین مرتبه از مراتب دین اسلام چیست؟

ج - مرتبه سوم از مراتب اسلام، احسان و نیکی است که یک رکن دارد: اینکه خدا را چنان پرستش کنی، گویی او را می‌بینی، و اگر تو او را نمی‌بینی، یقین بدان که او تو را می‌بیند.

س ۳۷ - آیا مردم پس از حشر شدن بر اعمال و کردار خود در روز قیامت، پاداش یا کیفر خواهند دید؟

ج - بلی؛ چنان که خداوند می‌فرماید: ﴿لِيَجْزِيَ الَّذِينَ أَسْتَوُوا بِمَا عَمِلُوا وَيَجْزِيَ الَّذِينَ أَحْسَنُوا بِالْحُسْنَى﴾ [النجم: ۳۱].
[که بدکاران را به کیفر می‌رساند، و نیکوکاران را پاداش نیکوتر عطا می‌کند].

س ۳۸ - حکم کسی که بعثت را تکذیب کند چیست؟

ج - او کافر است. خداوند می‌فرماید: ﴿رَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ بَلَىٰ وَرَبِّي لَتُبْعَثُنَّ ثُمَّ لَتُنَبَّؤُنَّ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكُمْ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ [التغابن: ۱۷].

[تفسیر آن در ص ۲۶ گذشت].

س ۳۹ - آیا امت و ملتی بوده که خداوند به سوی آن‌ها پیامبری نفرستاده است تا خدای یکتا را عبادت کرده، از طاغوت دوری جویند؟

ج - هیچ امت و ملتی نبوده مگر اینکه خداوند پیامبری را به سوی آن‌ها فرستاده؛ چنان که می‌فرماید: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَأَجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ﴾ [النحل: ۳۶].

[و همانا ما در میان هر امتی پیغمبری فرستادیم تا به خلق ابلاغ نماید که خدای یکتا را بپرستید و از بت‌ها و طاغوت‌ها دوری کنید].

س ۴۰ - توحید چند نوع است؟

ج: توحید بر سه نوع تقسیم می‌شود:

۱ - توحید ربوبیت: توحیدی است که کفار قریش در زمان پیامبر ﷺ به آن اقرار کردند. خداوند می‌فرماید: ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدَبِّرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا تَتَّقُونَ﴾ [يونس: ۳۱].

[به مشرکان بگو: کیست که از آسمان و زمین به شما روزی می‌دهد، و کیست که به شما چشم و گوش عطا می‌کند، و کیست که از مرده، زنده، و از زنده، مرده بر می‌انگیزد، و کیست که فرمانش، عالم آفرینش را منظم می‌دارد تا مشرکان معترف شده و گویند: قادر بر این امور، تنها خدای یکتاست. پس به آن‌ها بگو: چرا خداترس نمی‌شوید؟].

۲ - توحید ألوهیت: اخلاص عبادت برای خدای یگانه؛ زیرا (إله) در کلام عرب کسی است که شایسته، سزاوار و مستحق پرستش است و می‌گفتند که الله، إله و معبود خدایان است. با این حال برای او،

خدایان و معبودهای دیگری مانند صالحان، فرشتگان و غیر آنها شریک می‌آوردند و می‌گفتند که خداوند به این راضی است و این معبودان نزد خدا برای ما شفاعت می‌طلبند.

۳ - توحید صفات: توحید ربوبیت و الوهیت صحیح نمی‌شود و امکان ندارد، مگر با اقرار کردن به توحید صفات. ولی کفار (قریش) از کسانی که صفات خداوند را انکار کرده‌اند، داناترند.

س ۴۱ - اگر خداوند به من امری کرد، چه چیز بر من واجب می‌شود؟

ج - هفت چیز واجب می‌گردد:

اول - علم، شناخت و معرفت به فرمان خداوند.

دوم - دوستی و محبت نسبت به آن عمل.

سوم - اراده انجام آن چیز.

چهارم - انجام آن عمل.

پنجم - اینکه آن عمل به طور صحیح انجام شود.

ششم - اجتناب و دوری از آنچه آن عمل را نابود کند.

هفتم - پایداری و استواری بر آن عمل و کردار.

س ۴۲ - اگر انسان بداند که خداوند به توحید و یگانه پرستی امر کرده و از شرک نهی فرموده، آیا مراتب ذکر شده در بالا، شامل او می‌شود؟ چگونه؟

ج - مرتبه اول - بیشتر مردم می‌دانند که توحید و یگانه پرستی، حق است، و شرک باطل. ولی از آن روی می‌گردانند و درباره آن چیزی نمی‌پرسند.

و می‌دانند که خداوند رباخواری را حرام کرده، با این حال، از طریق ربا خرید و فروش می‌کنند و در مورد آن سوال نمی‌کنند.

و می‌دانند که خوردن مال یتیم حرام است، ولی اگر به معروف باشد جایز، با این حال بر مال یتیم چیره شده و درباره آن سؤالی نمی‌پرسند.

مرتبه دوم - محبت آنچه خداوند آن را نازل کرده، و کفرکسی که از آن کراهت دارد. چنان که بیشتر مردم رسول اکرم ﷺ را دوست نداشتند بلکه به او، و به آنچه آورد، بغض ورزیدند؛ گرچه می دانستند که خداوند آن را نازل فرموده است.

مرتبه سوم - اراده بر انجام کار، بیشتر مردم این را دانسته و دوست دارند، ولی بر آن چیز عزم و اراده نمی کنند، از ترس اینکه زندگی و ثروتشان تغییر یابد و از بین برود.

مرتبه چهارم - انجام کار. بیشتر مردم اگر هم عزم و اراده به انجام آن کار را کردند، به دلیل تعظیم اربابشان، انجام آن کار را ترک می کنند.

مرتبه پنجم - بیشتر مردم، کارها را از روی اخلاص انجام نمی دهند و اگر با اخلاص انجام دادند، به طور کامل و صحیح انجام نمی دهند.

مرتبه ششم - صالحان از نابودی عمل و کردارشان می ترسند.

خداوند عزوجل می فرماید: ﴿أَنْ تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تَشْعُرُونَ﴾

[الحُجُرَات: ۲].

و این از کمترین چیزها در زمان ماست.

[که اعمال نیک تان محو و باطل شود و شما درک نکنید].

مرتبه هفتم - استوار بودن بر حق و ترس از سرنوشت و پایان بد. و این بزرگ ترین چیزهاست که صالحان از آن می ترسند.

س ۴۳ - کفر چیست و انواع آن چند است؟

ج: کفر بر دو نوع تقسیم می شود:

الف - کفری که انسان را از دین و دایره اسلام خارج کند. و آن پنج نوع

است:

۱ - کفر به تکذیب خدا و رسول خدا ﷺ. خداوند می فرماید: ﴿وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَىٰ عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ كَذَّبَ بِالْحَقِّ لَمَّا جَاءَهُ أَلَيْسَ فِي جَهَنَّمَ مَثْوًى لِّلْكَافِرِينَ ﴿٦٨﴾ [العنكبوت: ۶۸]. [او کیست ستمکارتر از کسیکه بر خداوند دروغ بزند یا حق را چون به سوی او آید، دروغ انگارد؟ آیا جایگاه کافران در جهنم نیست].

۲ - تکبر و عدم پذیرش، با توجه به علم و شناخت به آن. خداوند می فرماید: ﴿وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ [البقرة: ۳۴]. [و چون به فرشتگان گفتیم: برای آدم سجده کنید، پس (همه) سجده کردند مگر ابلیس که نپذیرفت و کبر ورزید و از کافران شد].

۳ - شرک ظن و تردید به ذات خداست. خداوند می فرماید: ﴿وَدَخَلَ جَنَّتَهُ وَهُوَ ظَالِمٌ لِّنَفْسِهِ قَالَ مَا أَظُنُّ أَن تَبِيدَ هَذِهِ أَبَدًا ﴿٣٥﴾ وَمَا أَظُنُّ السَّاعَةَ قَائِمَةً وَلَئِن رُّدِدْتُ إِلَىٰ رَبِّي لَأَجِدَنَّ خَيْرًا مِّنْهَا مُنْقَلَبًا ﴿٣٦﴾ قَالَ لَهُ صَاحِبُهُ وَهُوَ يُحَاوِرُهُ أَكَفَرْتَ بِالَّذِي خَلَقَكَ مِن تُرَابٍ ثُمَّ مِن نُّطْفَةٍ ثُمَّ سَوَّلَكَ رَجُلًا ﴿٣٧﴾ [الكهف: ۳۵-۳۷].

[او در حالیکه به خویشتن ستمکار بود به باغش درآمد. گفت: گمان نمی کنم که این (باغ) هیچگاه نابود شود. و گمان نمی کنم که قیامت بر پا شود، و اگر (هم) به سوی پروردگارم بازگردانده شوم، بیگمان بازگشتنی بهتر از آن ها خواهم یافت. همنشینش در حالیکه با او گفتگو می کرد به او گفت: آیا به کسی کفر می ورزی که تو را از خاک، آنگاه از نطفه آفرید، سپس تو را انسانی (کامل) ساخت؟ ولی من (باور دارم) که او خداوند. پروردگار من است و کسی را با پروردگارم شریک نمی سازم].

۴ - روی گردانی از دین. خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَالَّذِينَ كَفَرُوا عَمَّا أُنذِرُوا مُعْرِضُونَ﴾ [الأحقاف: ۳]. [و کافران از آنچه هشدار یافتند روی گردانند].

۵ - نفاق. خداوند عزوجل می‌فرماید: ﴿ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ ءَامَنُوا ثُمَّ كَفَرُوا قَطْبَعِ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُونَ﴾ [المنافقون: ۳]. [زیرا آن‌ها ایمان آوردند، سپس کافر شدند، خدا هم مهر بر دل‌هایشان نهاد، تا هیچ درک نکنند]. یعنی با زبان ایمان آوردند، ولی با دل کافر شدند.
ب - کفر اصغر که انسان را از دین اسلام خارج نمی‌کند و آن هم کفر نعمت می‌باشد.

خداوند سبحانه می‌فرماید: ﴿وَضَرَبَ اللَّهُ مَثَلًا قَرْيَةً كَانَتْ ءَامِنَةً مُّطْمَئِنَّةً يَأْتِيهَا رِزْقُهَا رَغَدًا مِّنْ كُلِّ مَكَانٍ فَكَفَرَتْ بِأَنْعُمِ اللَّهِ فَأَذَاقَهَا اللَّهُ لِبَاسَ الْجُوعِ وَالْخَوْفِ بِمَا كَانُوا يَصْنَعُونَ﴾ [النحل: ۱۱۲]. [خداوند (در باره) شهری مثالی بیان نمود که ایمن آسوده بود، روزیاش به فرای از هر جا می‌رسید، آنگاه (اهلش) به نعمت‌های خداوند ناسپاسی کردند، پس خداوند به (سزای) کار و کردارشان بلای فراگیر گرسنگی و ترس را به (اهل) آن چشانید].

و همچنین خداوند سبحانه می‌فرماید: ﴿إِنَّ الْإِنْسَانَ لَطُلُومٌ كَفَّارٌ﴾ [ابراهیم: ۳۴]. [با این همه لطف و رحمت خدا)، باز هم انسان سخت کفرکیش و ستمگر است].

س ۴۴ - شرک چیست و بر چند نوع است؟

ج - بدان که توحید و یگانه پرستی، ضد شرک است و بر سه نوع تقسیم می‌شود:

۱ - شرک اکبر.

۲ - شرک اصغر.

۳ - شرک خفی و پنهانی.

۱ - شرک اکبر بر چهار نوع است:

الف - شرک دعا و طلب غیر از خدا؛ یعنی حل مشکلات و قضای حاجت ها را از غیر از خدا طلب کردن.

خداوند عزوجل می فرماید: ﴿فَإِذَا رَكِبُوا فِي الْفُلِّكَ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ إِذَا هُمْ يُشْرِكُونَ ﴿٦٥﴾﴾ [العنکبوت: ۶۵].

[این مردم مشرک موقعی که به کشتی نشستند (و باد شدید وزیدن گرفت، و موج های کوه پیکر کشتی را احاطه کردند، و تاریکی شب و غرش باد و خروش موج، زندگی را بر سر نشینان کشتی، تلخ کرد) آن گاه است که به اخلاص، خدا را دعا کنند و عهد می بندند که اگر خدا آنان را از خطر هلاکت نجات دهد، دیگر هیچ گاه گرد نافرمانی او نگردند. اما موقعی که (خدا که مهربان ترین مهربانان است) آنان را نجات داد و پایشان به خشکی رسید، ناگهان تغییر می کنند و شرک ورزند].

ب - شرک در نیت، اراده و قصد.

خداوند متعال می فرماید: ﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا وَزِينَتَهَا نُوفٍ إِلَيْهِمْ أَعْمَلْتَهُمْ فِيهَا وَهُمْ فِيهَا لَا يُبْخَسُونَ ﴿١٥﴾ أُولَئِكَ الَّذِينَ لَيْسَ لَهُمْ فِي الْآخِرَةِ إِلَّا النَّارُ وَحَبِطَ مَا صَنَعُوا فِيهَا وَبَاطِلٌ مَّا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿١٦﴾﴾ [هود: ۱۵-۱۶].

[هرکس زندگانی دنیا و تجمل آن را خواسته باشد، (پاداش) کارهایشان را در آنجا برایشان به تمام و کمال می رسانیم و آنان در آنجا کاستی نبینند. اینان کسانی هستند که در آخرت جز آتش (جهنم) ندارند و آنچه در آنجا (دنیا) کرده بودند، بر باد رفته و آنچه را که انجام می دهند باطل است].

ج - شرک در طاعت.

خداوند سبحانه و تعالی می‌فرماید: ﴿اتَّخَذُوا أَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ أَرْبَابًا مِّن دُونِ اللَّهِ وَالْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَمَا أُمِرُوا إِلَّا لِيَعْبُدُوا إِلَهًا وَاحِدًا لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ سُبْحَانَهُ عَمَّا يُشْرِكُونَ ﴿۳۱﴾ [التوبة: ۳۱].

[[احبار و رهبان شان را به جای خداوند، به خدایی گرفته‌اند. و (نیز) مسیح بن مریم (را به خدایی گرفته اند) حال آنکه فرمان نیافته‌اند مگر آنکه معبود یگانه را بندگی کنند. معبود (حقی) جز او نیست. او از آنچه شرک می‌آوردند (بس) پاک (ومنزّه) است].

د - شرک دوستی و محبت.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَمِنَ النَّاسِ مَن يَتَّخِذُ مِن دُونِ اللَّهِ أَنْدَادًا يُحِبُّونَهُمْ كَحُبِّ اللَّهِ وَالَّذِينَ ءَامَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ وَلَوْ يَرَى الَّذِينَ ظَلَمُوا إِذْ يُرُونَ الْعَذَابَ أَنَّ الْقُوَّةَ لِلَّهِ جَمِيعًا وَأَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعَذَابِ ﴿۱۶۵﴾ [البقرة: ۱۶۵].

[[و از مردم کسانی هستند که (از کند فهمی و کودنی) همتایانی برای خدا، غیر از خدا قرار داده‌اند، و آنان را مانند دوستی خدا، دوست می‌دارند و کسانی که ایمان آورده‌اند، در دوستی خدا از آنها قوی‌ترند، یعنی کافران آن همتایان دروغین را تعظیم کرده دوست می‌دارند و مردمی که به خدا ایمان صحیح آورده‌اند، در این حال محبتشان برای خدا بیشتر و تعظیمشان برای خدا بیشتر از تعظیمی است که نابخردان برای معبودان دروغین می‌کنند].

۲ - شرک اصغر که آن را ریا گویند.

خداوند عزوجل می‌فرماید: ﴿فَمَن كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ رَبِّهِ فَلْيَعْمَلْ عَمَلًا صَالِحًا وَلَا يُشْرِكْ بِعِبَادَةِ رَبِّهِ أَحَدًا ﴿۱۱۰﴾ [الکهف: ۱۱۰]. [پس کسیکه به لقای پروردگارش امیدوار است باید که کار پسندیده‌ای انجام دهد و در پرستش پروردگارش کسی را شریک نیاورد].

۳ - شرک خفی و پنهانی.

رسول اکرم ﷺ می فرماید: «الشرك في هذه الأمة أخفى من ديب النملة على صفاة سوداء في ظلمة الليل». [تفسیر ابن کثیر ۵۷/۱ و غیره با سند حسن]. شرک در این امت، پنهان و مخفی تر است از راه رفتن مورچه های سیاه که بر تخته سنگ سیاهی در تاریکی شب به حرکت افتند.

س ۴۵ - فرق بین قدر و قضا چیست؟

ج - قدر در اصل مصدر قَدَرَ است و در تقدیر که شرح و بیان است به کار رفته، همچنین بر سرنوشت موجودات و کائنات قبل از وقوع آن سرنوشت، اطلاق شده است.

اما قضا حکم الهی است که در این جهان در جریان قدرها و آنچه در لوح محفوظ نوشته شده، در حق مخلوق واقع شود و در لغت به معنای شرح و بیان و امتیاز دادن و فرق گذاشتن است.

و قضا بر حکم قاضی شرع می آید؛ چنان که خداوند متعال می فرماید: ﴿ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِيْ أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِّمَّا قَضَيْتَ﴾ [النساء: ۶۵]. [و آن گاه به هر حکمی که کنی هیچ گونه شک و اعتراضی در دل نیابند].

و بر پایان یافتن چیزی اطلاق می شود؛ چنان که خداوند می فرماید: ﴿فَإِذَا قُضِيَّتِ الصَّلَاةُ﴾ [الجمعة: ۱۰]. [پس آن گاه که نماز پایان یافت].

و به معنای انجام دادن کاری می آید؛ چنان که خداوند می فرماید: ﴿فَاقْضِ مَا أَنْتَ قَاضٍ﴾ [طه: ۷۲]. [آن چه خواهی و توانی کرد، بکن].

و بر آگاه کردن و رسیدن خبر می آید؛ چنان که خداوند می فرماید: ﴿وَقَضَيْنَا إِلَى بَنِي إِسْرَائِيلَ﴾ [الإسراء: ۴]. [و به بنی اسرائیل خبر دادیم].

و بر مرگ اطلاق می شود؛ چنان که گفته می شود: فلانی قضی؛ یعنی مُرد.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَنَادُوا يَمْلِكُ لِيَقْضِ عَلَيْنَا رَبُّكَ قَالَ إِنَّكُمْ مَكِثُونَ﴾ [الزخرف: ۷۷]. [ای مالک از خدای خود بخواه تا ما را بمی راند].

و بر وقوع عذاب اطلاق می‌شود.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَقُضِيَ الْأَمْرُ﴾ [هود: ۴۴]. [و حکم الهی انجام یافت؛ یعنی عذاب الهی واقع شد].

و بر رسیدن و تمکن یافتن بر چیزی اطلاق می‌شود. خداوند متعال می‌فرماید: ﴿وَلَا تَعْجَلْ بِالْقُرْآنِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يُقْضَىٰ إِلَيْكَ وَحْيُهُ﴾ [طه: ۱۱۴]. [ای رسول! پیش از آنکه وحی قرآن تمام و کامل به تو برسد، در آن شتاب و عجله مکن].

و به معنای جدا کردن و حکم شدن می‌آید. خداوند می‌فرماید: ﴿وَقُضِيَ بَيْنَهُمْ بِالْحَقِّ﴾ [الزمر: ۷۵]. [و میان خلق حکم کنند].
[و میان اهل بهشت و دوزخ بحق حکم شود].

و به معنای آفرینش می‌آید. خداوند می‌فرماید: ﴿فَقَضَاهُنَّ سَبْعَ سَمَوَاتٍ﴾ [فصلت: ۱۲]. [آن گاه از خلق و آفرینش و نظم هفت آسمان فارغ شد].
و به معنای حتمی الوقوع. آنچه حتماً واقع خواهد شد.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَكَانَ أَمْرًا مَّقْضِيًّا﴾ [مریم: ۲۱]. [و این حکم حتمی پروردگار توست].

و بر امر دینی گفته می‌شود؛ چنان که خداوند می‌فرماید: ﴿أَمَرَ آلَا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ [یوسف: ۴۰]. [و به شما بندگان امر فرمود که جز آن ذات پاک یکتا، کسی دیگر را نپرستید].

و بر لازم و واجب شدن حکمی بین دو جدال کننده می‌آید.

و به معنای به جا آوردن و گزاردن می آید. خداوند می فرماید: ﴿فَإِذَا قَضَيْتُمْ مَنَسِكَكُمْ﴾ [البقرة: ۲۰۰]. [آن گاه که اعمال حج را به جا آوردید]. و قضا در همه اینها مصدر است، امر به وجوب آمد و بر آن دلالت می کند، والاقتضاء: علم و معرفت به چگونگی نظم و هیات و شکلی؛ چنان که گفته می شود: (لا أفضى منه العجب)، از تعجب تمام نمی شوم، الأصمعی گوید: باقی می ماند و فنا نمی شود.

س ۶۶ - آیا تقدیر و سرنوشت خیر و شر همه از طرف خداست یا خیر؟

ج - بلی، چنان که علی بن ابی طالب علیه السلام روایت می کند که: «كُنَّا فِي جَنَازَةِ فِي بَقِيعِ الْغَرَقَدِ، فَأَتَانَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مَخْضَرَةٌ فَنَكَسَ، فَجَعَلَ يَنْكَبُ بِمَخْضَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ، مَا مِنْ نَفْسٍ مَنفُوسَةٍ، إِلَّا كَتَبَ اللَّهُ مَكَانَهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَالْأَقْدَانِ كَتَبَتْ شَقِيَّةٌ أَوْ سَعِيدَةٌ، فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! أَفَلَا نَتَكَلَّى عَلَى كِتَابِنَا وَنَدْعُ الْعَمَلَ؟ فَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ، فَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ؟ قَالَ: أَمَّا أَهْلِ السَّعَادَةِ فَيَصِيرُونَ لِعَمَلِ السَّعَادَةِ وَأَمَّا أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَيَصِيرُونَ لِعَمَلِ الشَّقَاوَةِ، ثُمَّ قَرَأَ: ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى ﴿٦﴾ فَسَنِيئَتُهُ لِإِسْرَائِيلَ ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى ﴿٩﴾ فَسَنِيئَتُهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾﴾ [الليل: ٥ - ١٠]. [متفق عليه]. واللفظ للبخاري.

از علی بن ابی طالب علیه السلام روایت است که گفت: ما در قبرستان بقیع الغرقد در تشییع جنازه ای بودیم، پیامبر صلی الله علیه و سلم آمد و نشست، ما هم اطراف او نشستیم، با خود چوبی (عصایی) داشت و اندوهگین بود، با آن عصا خط هایی بر زمین می کشید، سپس فرمود: هیچ کس و هیچ جانی که روح در آن است، نیست مگر اینکه جایش در بهشت و یا دوزخ مشخص شده است و نوشته شده است

که او بدبخت و یا خوشبخت است، یکی از حاضران گفت: ای رسول خدا! آیا بر آن نوشته توکل و اعتماد نکنیم و کار و عمل را بگذاریم؟ هریک از ما از اهل سعادت باشد، خود به خود به سوی عمل اهل سعادت سوق داده می‌شود و هرکس که از اهل شقاوت و بدبختی باشد، خود به خود به طرف عمل اهل شقاوت و بدبختان خواهد رفت، آن حضرت ﷺ فرمود: اهل سعادت به سوی عمل اهل سعادت توجیه می‌شوند و اهل شقاوت به سوی اهل شقاوت توجیه می‌شوند سپس این آیه کریمه را تلاوت فرمودند:

[اما هرکس عطا و احسان کرد و خداترس و پرهیزکار شد و به نیکویی تصدیق کرد، ما هم کار او را آسان می‌گردانیم، اما هرکس بخل ورزد و از جهل و غرور خود را از لطف خدا بی‌نیاز دانست و نیکویی را تکذیب نمود، پس به زودی کار او را دشوار می‌کنیم].

س ۴۷ - معنای (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) چیست؟

ج - یعنی: هیچ معبود و پروردگار به حقی مگر خدای یکتا نیست. خداوند سبحانه می‌فرماید: ﴿وَقَضَىٰ رَبُّكَ أَلَّا تَعْبُدُوا إِلَّا إِيَّاهُ﴾ [الإسراء: ۲۳].
[و خدای توحکم فرمود که جز او هیچ کس را نپرستید].
(أَلَّا تَعْبُدُوا) در معنای هیچ معبود و (إِلَّا إِيَّاهُ) به معنای مگر خدای یکتا است.

س ۴۸ - چه توحیدی است که خداوند قبل از نماز و روزه، بر بندگانش فرض نمود؟

ج - توحید عبادت. پس غیر از خدای یگانه هیچ کس دیگر را نخوان، نه پیامبر ﷺ و نه غیر از او.

خداوند می‌فرماید: ﴿وَأَنَّ الْمَسَاجِدَ لِلَّهِ فَلَا تَدْعُوا مَعَ اللَّهِ أَحَدًا﴾ [البجن: ۱۸].

[و مساجد مخصوص خداست. پس نباید با خدا احدی غیر از او را پرستش کرده و بخوانید].

س ۴۹ - کدام یک از این دو بهتر است: فقیری که بر فقر و تهیدستی خود صبر و شکیبایی کند یا ثروتمندی که شکرگزار باشد؟ مقدار صبر و شکیبایی چه اندازه است؟

ج - اما مساله ثروتمند و فقیر صبرکننده و شکرگزار، هر دو از بهترین و افضل مؤمنان هستند و بهترین آن‌ها با تقواترین آنان هستند؛ چنان‌که خداوند می‌فرماید: ﴿إِنَّ أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاكُمْ﴾ [الحجرات: ۱۳].
[بزرگوارترین و با افتخارترین شما نزد خدا باتقواترین شما هستید].

اما مقدار صبر و شکر نزد علما و دانشمندان این مشهور است که: صبر، عدم بی‌تابی و ناله و زاری است و شکرگزاری، اطاعت از خدا به وسیله سپاس بر نعمت‌های اوست.

س ۵۰ - مرا به چه چیزی توصیه می‌کنی؟

ج - تو را به آگاه بودن از توحید و یکتاپرستی و مطالعه کتاب‌های توحید سفارش می‌کنم؛ زیرا حقیقت خدا پرستی - که پیامبران را برای آن فرستاده شده‌اند - برایت روشن می‌شود و حقیقت شرک - که خدا و رسول خدا ﷺ آن را حرام دانسته و از آن خبر داده‌اند و اینکه گناهان مشرک بخشوده نمی‌شود و بهشت بر مشرک حرام است و کسیکه مشرک باشد، اعمال و کردار او باطل و محو خواهد شد - برایت آشکار می‌گردد و نیز اهمیت یکتاپرستی - که خداوند پیامبر ﷺ را برای آن فرستاده و با پیروی از رسول،

مسلمان و از شرک و مشرکان دور خواهی بود - برایت مشخص می‌شود.

کلامی برایم بنویس که خداوند مرا نفع و بهره برساند:

اولین چیزی که تو را به آن نصیحت می‌کنم توجه کردن و روی آوردن به آنچه محمد ﷺ از نزد خداوند تبارک و تعالی آورده است، می‌باشد؛ زیرا آنچه مردم به آن احتیاج دارند، از طرف خداوند آورده است و هیچ چیزی نبوده و نخواهد بود که آن‌ها را به خداوند و بهشت نزدیک کند مگر اینکه به آن امر کرده است، و هیچ چیزی نبود که آن‌ها را از خداوند دور و به دوزخ نزدیک نماید، مگر اینکه از آن برحذر داشته است.

پس خداوند تا روز قیامت حجت را بر خلق تمام کرده و برای هیچ کس حجت و برهانی بعد از بعثت محمد ﷺ نیست.

خداوند در باره پیامبر ﷺ و پیامبران دیگر علیهم السلام می‌فرماید: ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ مِنْ بَعْدِهِ وَأَوْحَيْنَا إِلَى إِبْرَاهِيمَ وَإِسْمَاعِيلَ وَإِسْحَاقَ وَيَعْقُوبَ وَالْأَسْبَاطِ وَعِيسَى وَأَيُّوبَ وَيُونُسَ وَهَارُونَ وَسُلَيْمَانَ وَآتَيْنَا دَاوُدَ زُبُورًا ﴿١٦٣﴾ وَرُسُلًا قَدْ قَصَصْنَاهُمْ عَلَيْكَ مِنْ قَبْلُ وَرُسُلًا لَمْ نَقْصُصْهُمْ عَلَيْكَ وَكَلَّمَ اللَّهُ مُوسَى تَكْلِيمًا ﴿١٦٤﴾ رُسُلًا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا ﴿١٦٥﴾﴾ [النساء: ۱۶۳-۱۶۵].

[ما چنانکه به نوح و پس از او بر پیامبران وحی کردیم و (چنانکه) به ابراهیم و اسماعیل و اسحاق و یعقوب و نوادگان (او) و عیسی و ایوب و یونس و هارون و سلیمان وحی کردیم به تو (نیز) وحی کرده‌ایم و به داود زبور دادیم. و رسولانی (فرستادیم) که پیش از این داستان آنان را بر تو باز گفتیم و رسولانی که حکایت آنان را بر تو باز نگفته‌ایم. و خداوند

(بیمیانجی) با موسی سخن گفت. رسولانی مژده آور و بیم کننده تا برای مردم پس از (ارسال) رسولان بر خداوند حجتی (در میان) نباشد و خداوند پیروزمند فرزانه است].

پس بزرگترین چیزی که از نزد خداوند آورده و اولین چیزی که مردم را به آن امر فرموده عبادت خدای یکتایی که هیچ شریکی ندارد عبادتی که فقط و فقط برای اوست؛ چنان که خداوند عزوجل می فرماید: ﴿يَا أَيُّهَا الْمُدَّثِّرُ ﴿١﴾ قُمْ فَأَنْذِرْ ﴿٢﴾ وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ ﴿٣﴾﴾ [المدثر: ۱-۳].

[ای رسولی که خود را به لباس درپيچیده ای! برخیز و مردم را پند و اندرز ده و آگاه نما و از خدا بترسان. و پروردگارت را به کبریا و بزرگی و عظمت یاد کن].

﴿وَرَبَّكَ فَكَبِّرْ﴾ یعنی، خدا را بزرگ بدان و او را با اخلاص در دین عبادت کن که او هیچ شریکی ندارد. و این، قبل از اینکه به نماز و زکات و روزه و حج و غیر اینها از شعایر اسلام امر شود، می باشد.

و ﴿قُمْ فَأَنْذِرْ﴾ یعنی، از شرک در عبادت خدای یگانه دوری کن. و این، قبل از اینکه از زنا و دزدی و رباخواری و ظلم و ستم به مردم و غیر اینها از گناهان کبیره نهی شود، می باشد.

و این قاعده از بزرگ ترین قواعد دین و واجب ترین آنهاست و خداوند مخلوقات را برای همین آفریده است؛ چنان که می فرماید: ﴿وَمَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَ إِلَّا لِيَعْبُدُونِ ﴿٥٦﴾﴾ [الذاریات: ۵۶].

و به همین سبب، خداوند پیامبران را فرستاده و کتابهای آسمانی را نازل فرموده است؛ چنان که می فرماید: ﴿وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنْ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّغُوتَ ﴿٣٦﴾﴾ [النحل: ۳۶].

و به همین علت، مردم بین مسلمان و کافر جدایی و فرق گذاشته‌اند، پس هرکس خدا را روز قیامت با توحید و بدون هیچ گونه شرکی ملاقات نماید، وارد بهشت می‌شود و هرکس که با شرک، خدا را دیدار کند، به دوزخ خواهد رفت، حتی اگر از عابدترین و زاهدترین مردم باشد و این همان معنای (لا إله إلا الله) است؛ زیرا فقط از (إله) است که امید و آرزو و خیر و دفع شر خواسته می‌شود و فقط از او ترسیده می‌شود و فقط بر او توکل می‌شود.

وصلی الله وسلم علی نبینا محمد وآله وصحبه أجمعین.